

Kiddushin (8a-8b)

אמר לה התקדשי לי במנה — **Rava said in the name of Rav Nachman:** והניח לה משכון עליה — **If a man said to [a woman]: “Become betrothed to me with a maneh,”** — **and instead of paying her this money, he left her an item as collateral for [the sum] — [the woman] is not betrothed.** [8b] — **There is neither a maneh here, nor collateral here for her to keep.** The *kiddushin* is thus invalid, for she has not yet received the sum that was promised to her.

Gittin (41a)

איתמר — **It was said:** העושה שדהו אפותיקי לאחרים — **If one designates his field as an apotiki to another** ושטפה נהר — **and subsequently a river flooded it, ruining it forever,** אמר רבי יוחנן — **Ami the pleasingly handsome said in the name of R' Yochanan:** אינו גובה משאר נכסים — **[The creditor] cannot collect from the debtor's other property.** — **But the father of Shmuel said: [The creditor] can collect from the debtor's other property.** משום דאמי שפיר נאה — **Rav Nachman bar Yitzchak said sarcastically:** — **Is it because Ami is pleasingly handsome** — **that he says teachings that are not pleasing?** Why should the creditor not be able to collect other property? Clearly Ami's ruling cannot apply to all types of *apotiki*. — **Rather interpret his teaching as discussing [a debtor] who told [his creditor]: “You shall have no right of collection except from this apotiki field.”**

Gittin (Mishnah 30a)

המלוה מעות — **If someone lends money** — **את הכהן ואת הלוי ואת העני** — **to a Kohen, a Levi, or a poor person** — **להיות מפריש עליהן מהלקו** — **with the understanding that he will separate from his crop the portions to which they are entitled and retain them as payment against [the loans],** — **מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין** — **he may separate the portions against [the loans] on the assumption that [these debtors] are still alive,** — **ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי** — **and he need not be concerned that the Kohen or Levi might have died,** — **או העשיר העני** — **or that the poor person might have become wealthy.**

Gittin (Baraisa 30b)

העשיר העני — **If the poor person who borrowed the money became wealthy,** — **[the lender] may not separate the maaser ani against the loan on behalf of the Jewish poor people** — **ונזכה הלה במה שבידו** — **and this [borrower] thus acquires what he had in his hand;** i.e. he is no longer liable for the debt and may therefore keep the borrowed money.

מנה אין כאן

יש מפרשים ברא"ש (שם) - דוקא בקנין אשה ועבדים כי ההיא עובדא דאמתא דבסמוך, וכן קרקע לפי שנקנין בכסף ואין כאן כסף שיוכל לקנות שאין המשכון קנוי שלא נתנו לה זכות בגופו, אבל אם אדם נותן מתנה לחבירו ונתן לו משכון בשביל המתנה משיכת המשכון כאילו זכה במתנה.

תוספות ורא"ש (קידושין ח:)- כמו כן אם אדם אומר לחבירו אתן לך מנה במתנה והניח לו משכון עליה לא קנה המנה במשיכת המשכון ואין לחלק בין מתנה לקידושין.

משפטי התורה - מכיון שלמעשה יש כאן גם שעבוד הגוף מצד מנהלי העסק לפעול לפי נהלים ותקנות מסויימות אם יוכח בעליל שהם פשעו בכוונה בניהול העסק או שהבריחו נכסים בכוונה מהעסק לבעלותם הפרטית או לנכסי קרוביהם וכדומה במקרים רבים גובים את החובות מכספם הפרטי. נמצא שאת המושג בע"מ מחשיבים כאילו ישנה התחייבות אישית מסויימת כלפי הנושים על ניהול העסק בתנאי שהפרעון יהיה ממקום מסוים בלבד כעין אפותיקי מפורש.

אפותיקי

שלחן ערוך (חושן משפט קיז, א) - העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו או לאשה בכתובתה והוא שיכתוב להם מכאן תגבו ושטפה נהר הרי זה גובה משאר נכסים וטורף אותם, ואם התנה עמו שלא יהא לו פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים.

שער משפט (קיז, א) - יש לחלק בין אפותיקי סתם שלא יחד לו גוף הפרעון משדה זו רק שאמר לו אם לא אפרע לך גבה מזו... אבל כל היכא שיחד לו גוף הפרעון שמוזה יפרע חובו הרי הלואה לא נתחייב לשלם לו אלא בזה האופן אף שלא אמר לו בהדיא לא יהא לך פרעון אלא מזה פטור לשלם לו בדבר אחר כמו במלוה מעות את העני להיות מפריש עליו אף דלא אמר לו בפירוש לא יהיה לך פרעון אלא מזה... לשיטתם צריך לומר דשאני התם דכיון שהיה עני בשעת הלואה איכא אומדנא דמוכח שכל עיקר כוונת הלואה היה שלא יתפרע אלא מן הצדקה שיגיע לו.

דברי גאונים (לב, ג) - מי שמכר לחבירו חפץ והתנה הלוקח שישלם לו בזמן שיחלוק השר מעות על בגדי מלכות ואירע שבאותו שנה מתאחר זמן חילוק המעות... בשם הפרח מטה אהרן דהדין עם המוכר מדין העושה שדהו אפותיקי.

ערך ש"י (שם) - הנה בפרח מטה אהרן זה מבואר דאמר לו שיפרע לו ממעות שיתן השר והפרח מטה אהרן השוה אותו לאפותיקי סתם ושטפה נהר, ובשער משפט כאן כתב שיש לחלק... אך מדנדחק בפרק השולח דתתרגם שמעתיה דאמי שפיר נאה דאמר לא יהא לך פרעון אלא מזו משמע אם אמר תפרע מזה ושטפה נהר גובה משאר נכסים.

מנחת יצחק (י, קמג) - ופשיטא דחברה בע"מ עדיף מכל הנהו הנזכרים דהרי בהם הוי אפותיקי מפורש דלא יהא להם פרעון אלא מזה דעל פי חוקי החברה אין לבעל מניות שום שייכות לרכושה ואין לבעלי מניות שום אחריות פרטית מביתם על כל מעשי החברה.

אם לא היה לבע"מ מעות

רמ"א (שם) - עשה שדהו אפותיקי מפורש שאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו ונמצא השדה לא היתה שלו יש אומרים דגובה משאר נכסים, אבל אם טרף ממנו בעל חוב מוקדם אינו חוזר עליו.

מנחת יצחק (י, קמה) - אמנם נראה דכל זה אם בשעת הלואה היה במחשבתו של הלואה לסלק הראשון בזווי דאם לא כן אלא חשב שלא לשלם רק כמה ששוה האפותיקי ולוה מעות משני מלוים ולכל אחד שיעבד ואמר לא יהא לך פרעון אלא מזה הרי נכנס בכוונה להיות לוה ולא ישלם בזה יש לומר דהוי כמו מלוה מעות על המשכון והמשכון אינו שוה ככל המעות שהלוה... דמחויב לשלם הלואה כל החוב. [ועי' אבן שהם שמקשה עליו].